

α. Νέα από την κοινότητα του ΤΕΙ

Η αξιολόγηση των ΑΕΙ Μύθοι και πραγματικότητα

του Ιωάννη Βλάχου

Η αξιολόγηση, ή πιο σωστά, η **διασφάλιση της ποιότητας** των Πανεπιστημίων και των ΤΕΙ είναι μια διαδικασία που θεσπίστηκε για πρώτη φορά στη χώρα μας το 2005 με το νόμο 3374. Με το νόμο αυτό θεσμοθετήθηκε για πρώτη φορά η διαρκής αξιολόγηση των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης με σκοπό την διασφάλιση και βελτίωση της ποιότητας της έρευνας, της διδασκαλίας, των σπουδών και των λοιπών υπηρεσιών που παρέχονται από τα ΑΕΙ στο πλαίσιο της αποστολής τους. Παράλληλα θεσπίστηκε η κοινωνική λογοδοσία ως θεμελιώδης παράγων της αυτοτέλειας των Ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης.

Με τον νόμο αυτό συστάθηκε και η **Α.ΔΙ.Π. (Αρχή Διασφάλισης της Ποιότητας)** μια ανεξάρτητη διοικητική αρχή υπεύθυνη για την οργάνωση και εποπτεία των διαδικασιών Διασφάλισης Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση. **Η ΑΔΙΠ είναι ανεξάρτητος φορέας, δεν λογοδοτεί στο Υπουργείο Παιδείας ή οποιονδήποτε άλλο φορέα και είναι ανεπηρέαστη από εξωτερικές επεμβάσεις** (www.hqaa.gr).

Με την διαδικασία αυτή καθιερώθηκε, σε πανελλαδικό επίπεδο, μια ενιαία μέθοδος για την καταγραφή, την κατανόηση, και τη συστηματική αποτίμηση του έργου των Ακαδημαϊκών Μονάδων (Τμημάτων ή Σχολών) και συνεπώς των Ιδρυμάτων στα οποία ανήκουν. Πρόκειται, επομένως, για μian αδιάβλητη και αντικειμενική διαδικασία που αφορά στο σύνολο των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της χώρας, με στόχο την ανάδειξη των επιτευγμάτων, την

επισημάνση των προβλημάτων και τη μεθόδευση των βελτιώσεων στην παρεχόμενη εκπαίδευση και έρευνα. Διενεργείται, άλλωστε με βάση διεθνή πρότυπα που εφαρμόζουν οι 46 ευρωπαϊκές χώρες που συμφώνησαν. Η διαδικασία στηρίζεται στη συνέργεια των μελών της ακαδημαϊκής κοινότητας (διδάσκοντες, διδασκόμενους, διοικητικό προσωπικό, κ.λ.π.) και υλοποιείται σε δύο φάσεις που αντιστοιχούν στην εσωτερική και την εξωτερική αξιολόγηση.

Ο νόμος όρισε τις διαδικασίες αξιολόγησης και τα υπεύθυνα γι αυτήν όργανα και προσδιορίστηκαν τα κριτήρια και οι δείκτες ποιότητας της Ανώτατης Εκπαίδευσης.

Τα υπεύθυνα όργανα για την διαδικασία της αξιολόγησης είναι:

- Σε επίπεδο Ακαδημαϊκής Μονάδας-Τμήματος: η **Ομάδα Εσωτερικής Αξιολόγησης (ΟΜ.Ε.Α.)**
- Σε επίπεδο Ιδρύματος: η Μονάδα Διασφάλισης Ποιότητας (ΜΟ.ΔΙ.Π.)
- Σε επίπεδο Εθνικό: η ανεξάρτητη Αρχή Διασφάλισης της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση (Α.ΔΙ.Π.).
- Ο διορισμός των πρώτων μελών της Α.ΔΙ.Π. ψηφίστηκε από την Βουλή των Ελλήνων την 1η Σεπτεμβρίου του 2006.

Τα βασικά κριτήρια και οι δείκτες ποιότητας επικεντρώνονται στις παρακάτω ενότητες:

- Ποιότητα του διδακτικού έργου
- Ποιότητα του ερευνητικού έργου
- Ποιότητα των προγραμμάτων σπουδών
- Ποιότητα των λοιπών υπηρεσιών
- όπως φαίνεται και στα διαγράμματα 1 και 2

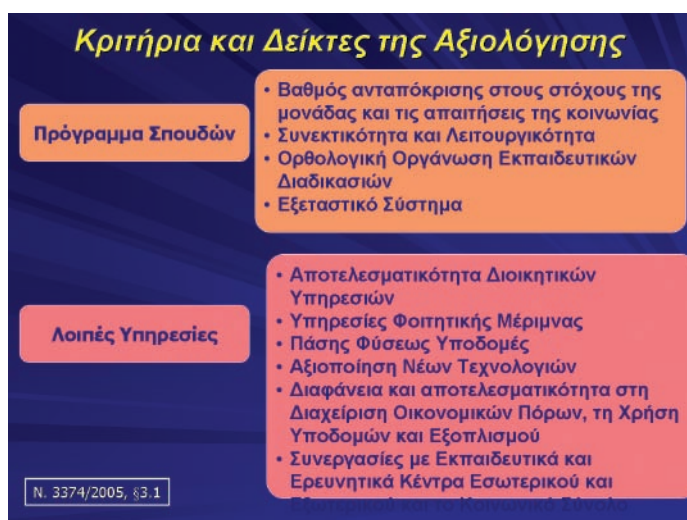
Οι δυο φάσεις της διαδικασίας της αξιολόγησης είναι:

- Η Εσωτερική αξιολόγηση και
- Η Εξωτερική αξιολόγηση

Η Εσωτερική αξιολόγηση

Η Εσωτερική Αξιολόγηση είναι μια διαδικασία αυτό-αξιολόγησης που διενεργείται από την ακαδημαϊκή μονάδα και τα μέλη της, χωρίς καμία εξωτερική παρέμβαση. Από πρότυπα ερωτηματολόγια που συμπληρώνονται από τους διδάσκοντες, τους φοιτητές, και το διοικητικό προσωπικό της μονάδας προκύπτει η Έκθεση Εσωτερικής Αξιολόγησης, την οποία συντάσσει ομάδα από μέλη ΔΕΠ και εκπρόσωπο του Συλλόγου φοιτητών (ΟΜ.Ε.Α.). Το τελικό κείμενο εγκρίνεται από τη Γ.Σ. της ακαδημαϊκής μονάδας και υποβάλλεται, μέσω μιας αντίστοιχης Μονάδας σε επίπεδο Ιδρύματος (ΜΟ.ΔΙ.Π.) στην Α.ΔΙ.Π., προκειμένου να ξεκινήσει η διαδικασία της Εξωτερικής αξιολόγησης. (Διάγραμμα 3)

Στόχος της Έκθεσης Εσωτερικής Αξιολόγησης είναι η καταγραφή -με οργανωμένο και διεθνώς αποδεκτό τρόπο των

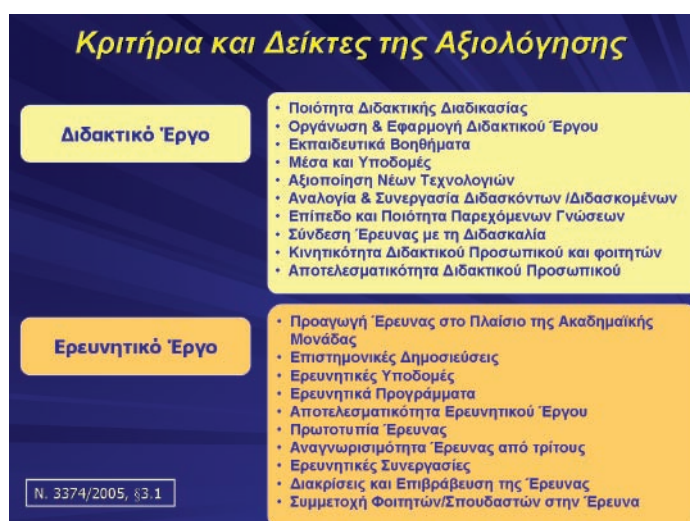

Διάγραμμα 1: Κριτήρια και Δείκτες για την αξιολόγηση Τμημάτων

οποίον ακολουθούν οι 46 χώρες που συμφώνησαν στη δημιουργία του Ενιαίου Ευρωπαϊκού Χώρου στην Ανώτατη Εκπαίδευση) των εκπαιδευτικών και ερευνητικών επιτευγμάτων της ακαδημαϊκής μονάδας, της στρατηγικής και των προοπτικών της για το μέλλον, των προβλημάτων στη λειτουργία της και των αιτιών που κατά την εκτίμηση των συντακτών της έκθεσης τα δημιουργούν (νομικό πλαίσιο, χρηματοδότηση, γραφειοκρατία κ.λ.π.). Στα δεδομένα αυτά σημαντικό ρόλο παίζει η άποψη των φοιτητών για την εκπαιδευτική διαδικασία και την αποτελεσματικότητα των υπηρεσιών που τους αφορούν (σίτιση, στέγαση, βιβλιοθήκες, εργαστήρια κ.λ.π.)

Με την διαδικασία αυτή η κάθε Ακαδημαϊκή Μονάδα διαμορφώνει μια κριτική άποψη για την ποιότητα του επιτελούμενου έργου της με βάση αντικειμενικά κριτήρια και δείκτες κοινής συναίνεσης και γενικής αποδοχής, και με τους ακόλουθους στόχους:

- Την τεκμηριωμένη ανάδειξη των επιτευγμάτων της Ακαδημαϊκής Μονάδας
- Την επισήμανση σημείων

Διάγραμμα 2: Κριτήρια και Δείκτες για την αξιολόγηση

Διάγραμμα 3: Διαγραμματική παρουσίαση της Εσωτερικής Αξιολόγησης

που χρήζουν βελτίωσης

- Τον προσδιορισμό ενεργειών βελτίωσης
- Την ανάληψη πρωτοβουλιών για αυτοτελή δράση εντός της Μονάδας, όπου και εφόσον είναι εφικτό
- Τη λήψη αποφάσεων για αυτοτελείς δράσεις εντός του Ιδρύματος, όπου και εφόσον είναι εφικτό.
- Την υποβολή προτάσεων για τη λήψη αποφάσεων σε επίπεδο Ιδρύματος που αφορούν σε θεσμικές αλλαγές

Η Εξωτερική αξιολόγηση

Η Εξωτερική Αξιολόγηση γίνεται με την εποπτεία της Α.ΔΙ.Π., η οποία εγγυάται την αξιοπιστία και την αντικειμενικότητα της διαδικασίας και διενεργείται από τριμελή έως πενταμελή ομάδα εξωτερικών αξιολογητών εγνωσμένου κύρους που επιλέγονται με κλήρωση από μητρώο εμπειρογνομόνων που έχει συγκροτηθεί με ευθύνη της Αρχής. (Διάγραμμα 4)

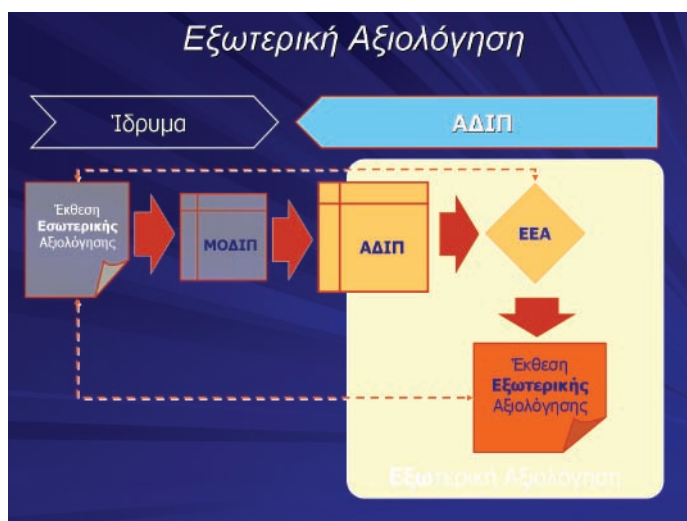
Στόχος της Εξωτερικής Αξιολόγησης είναι η αντικειμενικοποίηση των δεδομένων της εσωτερικής αξιολόγησης και η

ενίσχυση των προσπαθειών για την περαιτέρω αναβάθμιση του παρεχόμενου διδακτικού και ερευνητικού έργου και των συντελεστών του. Για την ολοκλήρωσή της απαιτείται όχι μόνον η ανάγνωση της Έκθεσης Εσωτερικής Αξιολόγησης, αλλά και η επαφή των εμπειρογνομόνων με τα μέλη της υπό αξιολόγηση ακαδημαϊκής μονάδας στην έδρα της, προκειμένου να προκύψει μια σφαιρική εικόνα για το προφίλ και τις δράσεις της και να συνταχθεί ένα σχέδιο έκθεσης που τίθεται υπόψη των μελών της ακαδημαϊκής μονάδας πριν κατατεθεί, ως τελική Έκθεση Αξιολόγησης, στην Α.ΔΙ.Π.

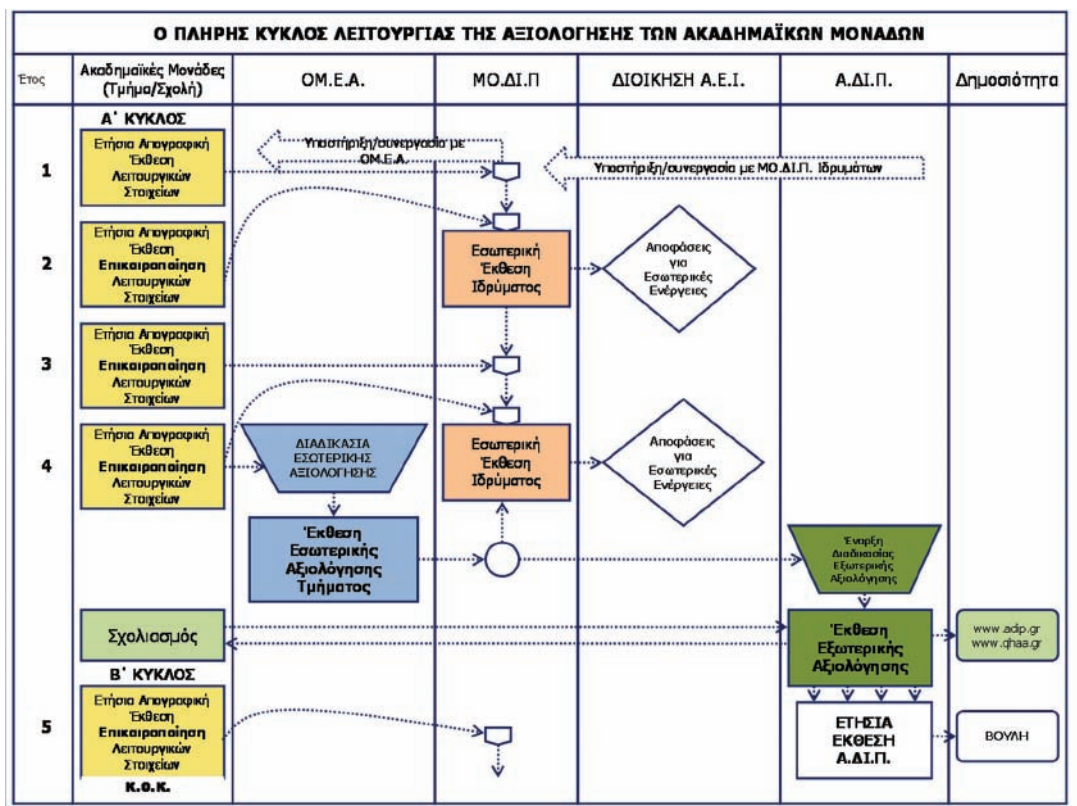
Ο πλήρης κύκλος της λειτουργίας για την διασφάλιση της ποιότητας των ακαδημαϊκών μονάδων των ΑΕΙ φαίνεται συνοπτικά στο διάγραμμα 5.

Η σημασία της εξωτερικής αξιολόγησης έγκειται στο ότι:

- αποτελεί αντικειμενική πιστοποίηση της ποιότητας της εκπαίδευσης στην υπό αξιολόγηση ακαδημαϊκή μονάδα σε συνάρτηση με τη φυσιογνωμία, τους στόχους και την αποστολή της.

Διάγραμμα 4: Διαγραμματική παρουσίαση της Εξωτερικής Αξιολόγησης

Διάγραμμα 5: Συνοπτική παρουσίαση του κύκλου λειτουργίας της αξιολόγησης

- Αναδεικνύει καλές πρακτικές και αδυναμίες της ακαδημαϊκής μονάδας
- Υποστηρίζει εύλογα αιτήματα της ακαδημαϊκής μονάδας και προτείνει μέτρα για βελτίωση της ποιότητας
- Αναδεικνύει καλές πρακτικές για βελτίωση της ποιότητας σε εθνικό επίπεδο.

Στην διαδικασία της αξιολόγησης συμμετέχουν ενεργά και οι φοιτητές με τους παρακάτω τρόπους:

- Συμμετέχουν στην ΜΟ.ΔΙ.Π. του Ιδρύματος (ένας εκπρόσωπος των προπτυχιακών και ένας των μεταπτυχιακών φοιτητών)
- Συμμετέχουν στην ΟΜ.Ε.Α. των ακαδημαϊκών μονάδων (ένας εκπρόσωπος των φοιτητών)
- Διατυπώνουν άποψη για όλα τα μαθήματα συμπληρώνοντας ειδικά ερωτηματολόγια εθελοντικά και ανώνυμα
- Συμμετέχουν μέσω του εκπροσώπου

τους στην ΜΟ.ΔΙ.Π. και στην ΟΜ.Ε.Α. στην σύνταξη των Εσωτερικών Εκθέσεων και των Εκθέσεων Εσωτερικής Αξιολόγησης

- Διατυπώνουν απόψεις σε συναντήσεις με την Επιτροπή Εξωτερικής Αξιολόγησης

Παρανοήσεις και Αντιδράσεις

Όπως είναι φυσικό σε κάθε πρώτη εφαρμογή ενός νέου θεσμού η απουσία πλήρους ενημέρωσης των εμπλεκόμενων φορέων και ατόμων, οδηγεί πολλές φορές σε παρανοήσεις και συνακόλουθα σε εσφαλμένες εκτιμήσεις. Παράλληλα η έλλειψη κουλτούρας για την διασφάλιση ποιότητας στην Ελληνική Τριτοβάθμια Εκπαίδευση καθώς και η αδράνεια του status quo ή/και ο φόβος και η ανασφάλεια μπροστά στο νέο και το άγνωστο μαζί με την αντίσταση από οργανωμένες ή μη ομάδες συμφερόντων, οδήγησαν σε παρανοήσεις και προβλήματα.

Έτσι, όταν πριν από 6 χρόνια ψηφίστηκε ο Νόμος για την αξιολόγηση και συστάθηκε η ΑΔΙΠ υπήρξαν πολλές αντιδράσεις για την εφαρμογή του νόμου και την άγνοια διαδικασία της αξιολόγησης. Σύλλογοι φοιτητών αλλιά και ομάδες εκπαιδευτικών αντέδρασαν στην εφαρμογή του νόμου και δήλωναν ότι δεν θα τον εφαρμόσουν. (Εικόνα 1)

Εικόνα 1: Διαμαρτυρία φοιτητικών συλλόγων ενάντια στην αξιολόγηση στο ΤΕΙ Κρήτης, το 2008.

Οι δικαιολογίες ήταν πολλές όπως ότι:

- Ο τρόπος που εφαρμόζεται η αξιολόγηση δεν είναι τίποτε περισσότερο από μία ακόμα γραφειοκρατική διαδικασία!
- Επιβάλλεται με απαράδεκτες εντολές και απειλές!
- Τιμωρεί αντί να θεραπεύει!
- Οι κανόνες και τα κριτήρια θεσμοθετούνται κατά ενιαίο τρόπο για όλες τις ακαδημαϊκές μονάδες χωρίς να διακρίνουν τις ιδιαιτερότητες των διαφόρων Τμημάτων και Σχολών.
- Χρεώνει στα ΑΕΙ τις ελλείψεις και τα κενά των κυβερνήσεων!
- Ο στόχος είναι να κλείσουν τα δημόσια πανεπιστήμια!

Τίποτε από τα παραπάνω δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα όπως αποδείχτηκε στην πορεία της εξέλιξης και της

εφαρμογής του νόμου. Η σημασία του νόμου για την αξιολόγηση άργησε να εκτιμηθεί από την ακαδημαϊκή κοινότητα (διδάσκοντες και διδασκόμενους) καθώς και από την ευρύτερη κοινωνία.

Σήμερα πέντε χρόνια από την σύσταση της ΑΔΙΠ η αξία της διασφάλισης της Ποιότητας, και των διαδικασιών της, έχει αναγνωριστεί από τις διοικήσεις των ΑΕΙ, των ακαδημαϊκών αλλιά και από μεγάλο μέρος των φοιτητών και της κοινωνίας. Οι προσπάθειες όλων των μελών της ΑΔΙΠ και του Προέδρου της, καθηγητή Σπύρου Αμούργη, έχουν αποδώσει καρπούς και συνέβαλαν τα μέγιστα στο να δημιουργηθεί και να εδραιωθεί ένας πολιτισμός ποιότητας μέσα στα ιδρύματα Ανώτατης Εκπαίδευσης. Για να επιτευχθεί αυτός ο σκοπός, η ΑΔΙΠ συνέβαλε με τις ενέργειές της και φρόντισε για την στήριξη των ΜΟΔΙΠ και διοργάνωσε σειρά συμβουλευτικών επισκέψεων και συναντήσεων με τις διοικήσεις των πανεπιστημίων και των ΤΕΙ σε όλη την χώρα. (Εικόνα 2)

Σήμερα, από τα 500 Τμήματα (Πανεπιστημίων και ΤΕΙ) που υπάρχουν στα Ελληνικά ΑΕΙ, περισσότερα από 350 έχουν προχωρήσει στο πρώτο στάδιο της αξιολόγησης

Εικόνα 2: Ενημέρωση για την αξιολόγηση στο ΤΕΙ Αθήνας το 2009 από μέλη της ΑΔΙΠ

και έχουν υποβάλει στην ΑΔΙΠ τις εσωτερικές τους εκθέσεις, ενώ σε περίπου 120 από αυτά έχουν πραγματοποιηθεί εξωτερικές αξιολογήσεις. Αυτά τα νούμερα θα ήταν ακόμα μεγαλύτερα αν δεν είχαν μεσολαβήσει τα γραφειοκρατικά κυρίως προβλήματα που παρουσιάστηκαν στην πορεία και καθυστέρησαν την έναρξη και τους ρυθμούς των αξιολογήσεων για περισσότερο από ένα ολόκληρο χρόνο. Κατά τα πρώτα έτη λειτουργίας της η ΑΔΙΠ αντιμετώπισε σειρά αδυναμιών θεσμικής φύσεως που δημιούργησαν πολλά εμπόδια σε θέματα απορρόφησης κονδυλίων και αποζημίωσης εξωτερικών εμπειρογνομώνων. Οι πρώτες 5 αξιολογήσεις έγιναν μόλις στο τέλος του 2008 και στη συνέχεια άρχισαν πάλι να πραγματοποιούνται το 2010.

Το ΤΕΙ Κρήτης ήταν από τα πρώτα ΤΕΙ που ανταποκρίθηκαν στην πρόκληση του νέου νόμου για την διασφάλιση της ποιότητας. Το Τμήμα Μηχανολογίας ήταν μέσα στα πρώτα 5 Τμήματα που αξιολογήθηκαν πανελλαδικά (Εικόνα 3). Από τότε έχουν αξιολογηθεί 6 Τμήματα ενώ και τα 18 Τμήματα του ΤΕΙ Κρήτης έχουν πραγματοποιήσει τις εσωτερικές αξιολογήσεις και εφαρμόζουν πιστά τις διατάξεις του νόμου

Εικόνα 3.: Εξωτερικοί αξιολογητές στο Τμήμα Μηχανολογίας ΤΕΙ Κρήτης, το 2009

3374 συντάσσοντας τις ετήσιες εκθέσεις και συνεργάζονται με το Γραφείο ΜΟΔΙΠ που παρακολουθεί την διασφάλιση της ποιότητας του Ιδρύματος με υπεύθυνο τον αρμόδιο Αντιπρόεδρο. Οι πιο πρόσφατες αξιολογήσεις Τμημάτων του ΤΕΙ έγιναν τον Οκτώβριο και αφορούσαν τα Τμήματα Ηλεκτρολογίας (ΣΤΕΦ) και Φυτικής Παραγωγής (ΣΤΕΓ) (Εικόνα 4).

Με τον πρόσφατο νόμο πλαίσιο για την Παιδεία (4009/2011) η ΑΔΙΠ αλληλάζει πρόσωπο, καθώς προβλέπεται να οριστεί νέος Πρόεδρος και στη συνέχεια θα γίνει προκήρυξη για την επιλογή των μελών που θα στελεχώσουν το νέο Συμβούλιο της ΑΔΙΠ. Με το νέο νόμο η ΑΔΙΠ αποκτά ευρύτερες αρμοδιότητες. Εκτός από τις αξιολογήσεις θα είναι υπεύθυνη για τις διαδικασίες πιστοποίησης και χρηματοδότησης των ΑΕΙ. Τα Ελληνικά Πανεπιστήμια και ΤΕΙ θα εφαρμόζουν από δω και στο εξής τις τακτικές και τους κανόνες της διασφάλισης ποιότητας που ισχύουν σε όλα τα εκπαιδευτικά ιδρύματα της Ευρώπης.

Εικόνα 4.: Επίσκεψη εξωτερικών αξιολογητών σε εργαστήριο της ΣΤΕΓ, 2011

- <http://www.adip.gr>
- <http://www.enqa.eu/>
- <http://www.ehea.info/>